

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตร มุคดากร เนื้อหา แบบเรียน กิจกรรม เทคนิคการสอน การวัดและการประเมินผล และสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน
๓. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน
๔. เพื่อหาขอเสนอแนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับการสอนวิชาประชากรศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ตัวอย่างประชากรในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวอย่างประชากร ๓ กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหาร ใ้แก่อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการ ๑๐ คน ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ๑๐ คน และหัวหน้าสายสังคม ๑๐ คน รวมจำนวน ๓๐ คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย กลุ่มครูอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรทุกคนรวม ๒๕ คน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากนักเรียนโรงเรียนละ ๑๕ คน รวมจำนวน ๓๐๐ คน ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียนเหล่านี้สังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนสาธิต ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานครที่เปิดสอนวิชาประชากรศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๐ และปีการศึกษา ๒๕๒๑ จำนวน ๒๐ โรงเรียน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามและรับคืนจากตัวอย่างประชากร ทั้ง ๒๐ โรงเรียนด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามจำนวน ๓๕๕ ฉบับ ได้รับคืนมาจำนวน ๓๔๗ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๗๕

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในภาค ๑ ซึ่งเป็น สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงหาความถี่แต่ละข้อ และหาการยอยละ นำเสนอ ในรูปตารางประกอบความเรียง ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามในภาค ๒ โดยการหามัชฌิม เลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากระดับความคิดเห็นเพื่อศึกษาเกณฑ์ปัญหาการเรียน การสอนวิชาประชากรศึกษา และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของ ตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม โดยการทดสอบค่าไคสแควร์จากความถี่ แล้วนำเสนอในรูป ตารางประกอบความเรียง ส่วนภาค ๓ ซึ่งเป็นความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะข้อ ๑-๕ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยการหาความถี่และหาการยอยละ สำหรับข้อ ๖ ซึ่งเป็น แบบสอบถามแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้ประมวลปัญหาแล้วสรุปและนำเสนอในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

ก. เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ผู้บริหาร ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ปริญญาโท และน้อยที่สุดคือปริญญาเอก ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริหาร ศึกษาสาขาสังคมศึกษา รองลงมาคือบริหารการศึกษาเป็นวิชาเอก และศึกษาวิชาภาษาไทยเป็นวิชาโท ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า ๒๐ ปีขึ้นไป นอกจากจะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้บริหารแล้ว ส่วนหนึ่งต้องทำการสอนอีกด้วย ผู้บริหาร ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาอบรมวิชาประชากรศึกษา ส่วนผู้บริหารที่เคยได้รับการศึกษา อบรมค่านซึ่งได้รับการอบรมจากสำนักงานประชากรศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนใหญ่สอนวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาเลือกมาเป็นเวลา ๓ ปี

๒. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาคือปริญญาโท มีเพียงร้อยละ ๑๖.๐๐ ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือสาขาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เรียงตามลำดับ มีประสบการณ์ในการทำงาน ๑-๕ ปีมากที่สุด แต่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาศึกษาไม่ถึง ๑ ปี และต้องสอนวิชาอื่นหรือทำงานด้านอื่นด้วย อย่างไรก็ตามอาจารย์ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอบรมวิชาประชากรศึกษา จากโครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานประชากรศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ อาจารย์ผู้เคยผ่านการอบรมได้ให้ความเห็นว่า ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไป ควรจะเพิ่มเวลาให้มากขึ้น

๓. นักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๑๗ - ๑๘ ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และปีที่ ๕ ในอัตราใกล้เคียงกัน คือร้อยละ ๕๑.๐๒ : ๔๘.๙๘ ส่วนใหญ่เลือกเรียนโปรแกรมศิลป-ภาษา และโปรแกรมศิลป-คณิต และเลือกเรียนวิชาประชากรศึกษาเพราะสนใจอยากเรียนมากที่สุด

ข. ปัญหาการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา

๑. ปัญหาทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ผู้บริหารอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า การจัดวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาเลือกเป็นปัญหาน้อย ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาประชากรศึกษานั้น ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความเห็นแตกต่างกัน คือ ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด การจัดเผยแพร่ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับประชากรศึกษาให้กับชุมชนนั้น อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด ส่วนผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก นอกจากนั้นผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า การนำเอาสถาบันหน่วยราชการ หน่วยงานเอกชน องค์กร และบุคลากรภายนอกเข้ามาช่วยในการสอนวิชาประชากรศึกษาเป็นปัญหาค่อนข้างมาก

๒. ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร สรุปได้ว่า ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชา
 ประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ความเต็มใจหรือการสนับสนุนให้
 เปิดวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาเลือกเป็นปัญหาน้อย และมีความเห็นแตกต่างกันในการให้
 การสนับสนุนและส่งเสริมการติดต่อกับผู้ประกอบการและชุมชนซึ่งผู้บริหารเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย
 แต่อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนการ
 ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคนิคการสอนประชากรศึกษาที่ทันสมัยนั้นนักเรียนเห็น
 ว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมากเช่นกัน

๓. ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหาร
 อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียนมีความเห็นแตกต่างกันเล็กน้อยเกี่ยวกับความ
 สามารถในการติดต่อกับผู้ประกอบการหรือชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน
 ซึ่งผู้บริหารเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้าง
 มาก ประชากรทั้ง ๓ กลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันมากที่สุดเกี่ยวกับความสามารถในการใช้
 สื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา โดยที่ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย
 ส่วนอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก นอกจากนั้นอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าความ
 สามารถในการใช้เทคนิคและวิธีสอนประชากรศึกษาที่ทันสมัยเป็นปัญหาค่อนข้างมาก

๔. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เรียนวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ผู้
 บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาเป็นปัญหาน้อย ผู้บริหารและอาจารย์มีความ
 เห็นตรงกันว่า ความรู้พื้นฐานในค่านิยมวิชาประชากรศึกษาของนักเรียน และความเข้าใจ
 เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาประชากรศึกษาของนักเรียนเป็นปัญหาค่อนข้างมาก อาจารย์ผู้สอน
 เห็นว่าการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประชากรศึกษาของนักเรียนเป็นปัญหาค่อนข้าง
 มากเช่นกัน

๕. ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนวิชาอื่นที่มคอการ เรียนการสอนประชากร
 ศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็น
 ตรงกันทุกข้อในเรื่องนี้ว่า เป็นปัญหาในเกณฑ์น้อย

๕. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน มีความเห็นว่า การกำหนดให้นักเรียนเรียนวิชาประชากรศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นเป็นปัญหาน้อย และมีเพียงข้อเดียวที่ผู้บริหารเห็นว่าไม่เป็นปัญหาคือการจัดวิชาประชากรศึกษาไว้ในหมวดสังคมศึกษา นอกจากนั้นโดยสรุปปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชาประชากรศึกษาเป็นปัญหาน้อย

๖. ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารและนักเรียน มีความเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนประชากรศึกษาในทุกข้อตรงกัน คือ เห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่า คำนิยามศัพท์และคำอธิบาย ภาพประกอบ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา คำถามท้ายบทและแบบฝึกหัดเป็นปัญหาค่อนข้างมาก และเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุดในเรื่องความทันสมัยของเนื้อหา ข้อมูลและสถิติ

๗. ปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมการสอนวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนเกือบทุกข้อเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย ยกเว้นการเตรียมกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างความสนใจแก่นักเรียน ซึ่งนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเตรียมการสอนวิชาประชากรศึกษามีความเห็นว่า การเตรียมการสอนวิชาประชากรศึกษาเป็นปัญหาค่อนข้างมาก

๘. ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน สรุปได้ว่า ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็นแตกต่างกันมากที่สุดในเรื่องการจัดกิจกรรมปัญหาประชากร การป้องกันและการแก้ปัญหาประชากร โดยที่ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่นักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหามาก ส่วนข้ออื่น ๆ ทุกข้อในการตั้งจุดมุ่งหมายในการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปัญหาน้อย สำหรับวิธีสอนแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเชิญวิทยากรนั้น ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นตรงกันว่า เป็นปัญหาน้อย แต่นักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนอาจารย์ผู้สอนและนักเรียน

เห็นว่า เป็นปัญหาน้อย นอกจากนั้นปัญหาซึ่งทั้ง ๓ กลุ่ม มีความเห็นตรงกันว่า เป็นปัญหา
ค่อนข้างมาก คือ การเรียนการสอนด้วยวิธีสืบสวนสอบสวน แบบใช้เกมส์ประชากร ยกเว้น
แบบสำรวจชุมชนซึ่งอาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหามาก ส่วนการจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับ
เนื้อหาแต่ละบทนั้นทั้งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก อาจารย์
ผู้สอนเห็นว่า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นปัญหา
ค่อนข้างมาก นอกจากนั้นผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักเรียนมีความเห็นในทุกข้อว่าเป็น
ปัญหาน้อย

๑๐. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลวิชาประชากรศึกษา สรุป
ได้ว่าผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการ
วัดผลและประเมินผลวิชาประชากรศึกษาไม่แตกต่างกันทุกข้อ และมีความเห็นเช่นเดียวกัน
ว่าปัญหาในเรื่องนี้เป็นปัญหาน้อย

๑๑. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา สรุปได้ว่า
ผู้บริหารอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียน มีความเห็นไม่แตกต่างกันมากที่สุด
ในเรื่องจำนวนชนิดของสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหา
ค่อนข้างมาก อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหามากที่สุด และข้อที่แตกต่างมากที่สุด คือ การผลิต
สื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ซึ่งผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้าง
มากแต่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหามากที่สุด

ผู้บริหารเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา
ส่วนใหญ่เป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหามากที่สุด และเป็น
ปัญหาค่อนข้างมากยกเว้นการนำความรู้จากแหล่งชุมชนมาประกอบการเรียนการสอนวิชา-
ประชากรศึกษาที่เห็นว่า เป็นปัญหาน้อย นักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก และเป็นปัญหา
น้อยในจำนวนข้อเท่ากัน กล่าวโดยสรุปในเรื่องนี้ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม เห็นว่าเป็นปัญหา
ค่อนข้างมาก

๑๒. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สรุปได้ว่า ผู้บริหาร
อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ความร่วมมือและสนับ

สนับสนุนจากสถาบัน หน่วยราชการ หน่วยงานเอกชน องค์กรและบุคลากรภายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ข้อที่แตกต่างกันมากที่สุดคือการจัดทัศนศึกษาเกี่ยวกับประชากรศึกษา ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาน้อย แต่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหามาก ส่วนเรื่องอื่น ๆ เป็นปัญหาน้อย ยกเว้นการจัดตั้งชุมนุมประชากรศึกษา ซึ่งอาจารย์เห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นตรงกันในเรื่องนี้เป็นปัญหาค่อนข้างมาก

ค. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนประชากรศึกษา

ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนเห็นว่าวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ถึงร้อยละ ๘๔.๕๒ ผู้บริหารและนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ควรเปิดสอนวิชาประชากรศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเห็นว่าควรเปิดสอนวิชาประชากรศึกษาทุกระดับชั้น สำหรับการจัดวิชาประชากรศึกษาผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดเป็นวิชาเลือกคงเช่นที่กำหนดไว้ในหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเห็นว่าควรจัดเป็นวิชาบังคับเพื่อทุกคนจะได้เรียน ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่าควรจัดเป็นวิชาเลือกอิสระ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ควรจะเปิดสอนวิชาประชากรศึกษาให้นักเรียนรุ่นต่อไปได้เรียน และเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนวิชาควรจะผ่านการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ ภาษามลายู และได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าควรจะผ่านการศึกษาด้านประชากรศึกษาโดยเฉพาะประชากรศาสตร์ สถิติเพศศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษามีจิตวิทยาในการสอนด้วย

ง. ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาหรืออบรมทางด้านประชากรศึกษา ทำให้ไม่เห็นความสำคัญและขาดการสนับสนุนวิชาประชากรศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเข้ารับการอบรมสัมมนา

การสนับสนุนค่านงบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมประชากรศึกษาดังนั้นจึงควรจัดอบรมหรือสัมมนาผู้บริหารให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของวิชาประชากรศึกษา

๒. ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษามีน้อย และไม่มีความรู้ทางด้านประชากรศึกษาเพียงพอ เพราะยังขาดอาจารย์ผู้สอนซึ่งสำเร็จทางด้านวิชาประชากรศึกษาโดยตรง สมควรที่จะเพิ่มอาจารย์ผู้สอนในวิชานี้ให้เพียงพอโดยการส่งอาจารย์เข้าอบรมสัมมนาหรือศึกษาโดยตรง

๓. ปัญหาการจัดวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาเลือก นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้เลือกเรียน และนักเรียนบางคนไม่เลือกเรียนเพราะไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของวิชาประชากรศึกษาจึงไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ และคิดว่าไม่มีผลต่อการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงสมควรที่จะจัดเป็นวิชาบังคับ และกำหนดเป็นวิชาหนึ่งในการสอบเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงควย

๔. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและเนื้อหาวิชาประชากรศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาใช้วิธีสอนแบบเก่า และขาดประสบการณ์ในการสอน สมควรที่อาจารย์ผู้สอนวิชานี้จะได้นำเทคนิคและวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

๕. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนประชากรศึกษามีน้อย โดยเฉพาะตำราเรียน เอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับประชากรศึกษามีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขาดงบประมาณที่จะซื้อหรือจัดหาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนไม่ได้รับความสะดวกในการยืมและไม่ทราบแหล่งที่จะยืม ดังนั้นจึงควรที่จะจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอน และควรจัดตั้งศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้บริการเกี่ยวกับวิชาประชากรศึกษาโดยตรง

๖. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมประชากรศึกษา ไม่ค่อยมีกิจกรรมประชากรศึกษา เนื่องจากเวลาเรียนมีน้อย ขาดงบประมาณ ขาดความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องจึงควรเพิ่มเวลาเรียนและจัดหางบประมาณ โดยขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการจัดกิจกรรม

๗. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลวิชาประชากรศึกษา การวัดผลและประเมินผลส่วนใหญ่ใช้ข้อทดสอบเพียงอย่างเดียว จึงสมควรที่จะมีการวัดผลและประเมินผลทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยวิธีการอื่น เช่น การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาและนักเรียน ได้เสนอให้มีการติดตามผลการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา เพื่อจะได้นำผลมาแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานี้ให้ดีขึ้น ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเข้าใจวิชาประชากรศึกษาอย่างแท้จริง

การอภิปรายผลการวิจัย

๑. จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของประชากรศึกษาอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาใหม่ ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ เนื้อหาและกระบวนการของวิชานี้ เพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมหรือมีความรู้ในด้านประชากรศึกษามาก่อน ดังจะเห็นได้จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารถึงร้อยละ ๗๑.๔๓ ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาหรืออบรมเกี่ยวกับประชากรศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีการเปิดอบรมสัมมนาก็ตาม ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมโดยอ้างงานบริหารมากจึงส่งผู้อื่นไปแทน โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลที่ส่งไปนั้นจะสนใจในวิชานี้อย่างจริงจังหรือไม่ และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารไม่เข้าร่วมอบรมสัมมนาครั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเห็นว่าคนทำหน้าที่ด้านบริหารมากกว่าจะทำการสอน ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของวิชาประชากรศึกษาซึ่งเป็นวิชาใหม่ จึงไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร แต่แท้จริงแล้ววิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาใหม่ที่มีจุดมุ่งหมายจะให้เยาวชนได้ตระหนักถึงภาวะและปัญหาประชากรที่มีต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศ และโลก ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนรู้วิธีแก้ไขและป้องกันเมื่อถึงวัยอันสมควร สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม และเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลังสำคัญของชาติ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๔ จึงได้กำหนดให้ประชากรศึกษาไว้ในการศึกษาทั้งระบบโรงเรียนและระบบการศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้น

ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานประชากรศึกษาให้สำเร็จใดส่วนหนึ่งก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนนั้นเองจึงจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิชานี้เป็นอย่างดี ดังที่สมหมาย วันสอน ได้กล่าวถึงความสำคัญในเรื่องนี้ว่า การประชากรศึกษา ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งจากทุกฝ่าย ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และมีความเข้าใจอย่างน้อยที่สุดก็ต้องตอบคำถามได้ว่า ประชากรศึกษาคืออะไร เหตุใดจึงต้องเสียดอก เพราะถ้าหากไม่สามารถตอบคำถามได้แล้วก็คงไม่ทราบว่าจะบริหารงานไปในลักษณะไหน? ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารขาดความสนใจในด้านประชากรศึกษา ขาดการสนับสนุนเข้ารับการอบรม ขาดการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชากรศึกษา และขาดการส่งเสริมการติดต่อกับผู้ปกครองหรือชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ในค่านี้นี้

อนึ่ง ในการที่จะทำให้ผู้บริหารเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์ หลักการ และกระบวนการของวิชาประชากรศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรจะกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับการอบรมด้วยตนเอง เพราะจะทำให้เข้าใจและเห็นความสำคัญ ตลอดจนมีหลักการในการจัดการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

๒. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับปัญหาอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา สิ่งที่อาจารย์และนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก คือความสามารถในการติดต่อกับผู้ปกครองหรือชุมชน เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์และจัดกิจกรรมทางด้านประชากรศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ส่วนความสามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอน และการใช้เทคนิควิธีสอนประชากรศึกษาที่ทันสมัยนั้นอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ซึ่งในเรื่องนี้ผู้บริหาร และนักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย

๑ สมหมาย วันสอน, "อนาคตของประชากรศึกษา" วารสารประชากรศึกษา

๔ (สิงหาคม ๒๕๒๑), : บพบรรณาธิการ.

จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งพบในการวิจัยครั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากอาจารย์ผู้สอนวิชานี้ มีชั่วโมงสอนและมีงานในหน้าที่อื่นมากเกินไปจนไม่สามารถจะเตรียมหรือจัดหา และผลิตสื่อการเรียนการสอนได้ทัน หรืออาจจะไม่ทราบแหล่งสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้สื่อการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชสอนได้ และจากผลการวิจัยของ ซูซาน โอ. กัสตาวัส และ คาร์ล เอ. ฮิวเทอร์ (Susan O. Gustavas and Carl A. Huether) ที่พบว่าครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาขาดสื่อการเรียนการสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่สัมพันธ์กับเนื้อหา และวิธีสอน ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรม^๑

ฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จึงมีปัญหาในการใช้เทคนิควิธีสอนที่ทันสมัย เพราะวิชาประวัติศาสตร์มีเทคนิคและวิธีสอนที่จะก่อให้เกิดความคิดรวบยอด แตกต่างไปจากวิชาอื่น ๆ ในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นจำเป็นที่อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนโดยเฉพาะ แต่จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นไม่ได้ศึกษาทางด้านการสอนวิชานี้โดยเฉพาะ เพียงแต่ได้รับการอบรมในระยะเวลาสั้น ย่อมจะทำให้มีความรู้และมีทักษะในการอบรมทางด้านประวัติศาสตร์ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการประวัติศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้ซึ่งอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีทั้งผู้ที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรม^๒ แต่หากครูได้รับการอบรมทางด้านประวัติศาสตร์มาก่อน ย่อมจะทำให้มีความรู้

^๑Susan O. Gustavas and Carl A. Huether, "Population Education in the Social Studies Classroom: A Survey of Secondary School Teachers" Journal of Social Education. 41 (January 1977): 28.

^๒กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงานเลขาธิการประวัติศาสตร์, ผลการติดตามการสอนประวัติศาสตร์มัธยมศึกษาตอนปลายในภาคเหนือ และภาคใต้, ๒๕๑๘. หน้า ๑.

มีความเข้าใจในเนื้อหาประชากรศึกษามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการวิจัยของ เนาวรัตน์ ปลายนอย พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาคือที่สุดภายหลังการฝึกอบรมแล้ว ได้แก่ความรู้ในเรื่อง กระบวนการและเนื้อหาทางประชากรศึกษา ตลอดจนได้รับความเชื่อถือทางค่านี้นี้จากผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานขึ้นกว่าเมื่อยังไม่ได้รับการอบรม^๑ และนอกจากนั้นอาจารย์ผู้สอนที่ได้รับการอบรมย่อมมีความสามารถในการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย ดังปรากฏจากการติดตามผลการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคเหนือ และภาคใต้ ปี ๒๕๑๘ ของสำนักงานเลขาธิการประชากรศึกษา ที่บ่งชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่าง อาจารย์ที่ได้รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรมว่า อาจารย์ที่ได้รับการอบรมวิชาประชากรศึกษามาแล้ว จะทำการสอนแบบบรรยาย อภิปราย ทำรายงาน และมีการออกสำรวจหมู่บ้าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งตรงกับกิจกรรมที่ได้เสนอแนะไว้ ส่วนอาจารย์ที่ไม่ได้ผ่านการอบรมมักสอนแบบบอกจุดหรืออ่านตามเอกสารที่พิมพ์แจก^๒

การสอนประชากรศึกษาไม่ใช่เรื่องง่ายหรือผิวเผินอย่างที่คนหลายคนเข้าใจ เพราะการสอนให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในทางประชากรศึกษา มีความตระหนักในปัญหาประชากรและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นเรื่องลึกซึ้ง ครูอาจารย์ผู้สอนจำเป็นจะต้องมีความรู้ มีความเข้าใจ และมีวิธีการสอน เทคนิค และกระบวนการอันจะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายได้นั้น อาจารย์ผู้สอนจะต้องได้รับการศึกษาอบรม และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างให้แก่เด็กนักเรียนได้ มิใช่อ่านตำราเล็กน้อยแล้วก็สอนได้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีหลักสูตรประชากรศึกษาในทุกระดับชั้นในระบบการศึกษาก็ตาม แต่ก็ยังขาดครูที่มีความรู้ทาง

^๑เนาวรัตน์ ปลายนอย, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของครูผ่านการอบรมวิทยากรเรื่องประชากรศึกษาจากโครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล รุ่นที่ ๑-๕." วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา-ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๐.

^๒กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงานเลขาธิการประชากรศึกษา, ผลการติดตามการสอนประชากรศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายในภาคเหนือและภาคใต้, ๒๕๑๘. แผนปลิว (อัครสำเนา).

ด้านนี้อย่างแท้จริง จึงยากที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของประชากรศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาคณะที่จะได้รับการศึกษาอบรมวิชาประชากรศึกษาทั้งทางด้านเนื้อหา เทคนิควิธีสอนโดยเฉพาะ ไม่ใช่เป็นวิชาที่ใคร ๆ ก็สอนได้ แต่จากการปฏิบัติจริงในบางโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่างในการวิจัยพบว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมวิชานี้ไม่ได้สอน ผู้ที่สอนไม่ได้รับการอบรม จึงสมควรที่จะแก้ปัญหาโดยจัดผู้สอนให้ตรงกับประสบการณ์ การศึกษาอบรม ความสามารถ นอกจากนี้สมควรให้มีการเพิ่มจำนวนอาจารย์ผู้สอนให้เพียงพอ โดยการส่งอาจารย์เข้ารับการอบรม หรือศึกษาวิชานี้โดยตรง และโรงเรียนอาจจะแก้ปัญหาด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานหรือสถาบันเกี่ยวกับบุคลากรซึ่งผ่านการอบรมจากโครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล มาช่วยสอนควบคู่กันก็จะเป็นการดี

๓. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียนซึ่งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก คือในเรื่องความรู้พื้นฐาน ในด้านวิชาประชากรศึกษาของนักเรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาประชากรศึกษา การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ อาจจะเนื่องมาจากวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาใหม่ ไม่มีในหลักสูตรระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาก่อน อีกทั้งยังขาดแหล่งค้นคว้า และหนังสือเอกสารต่าง ๆ มีน้อย ขอมเป็นที่ยากที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจในเรื่องนี้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการประชากรศึกษา ที่พบว่า "เนื่องจากนักเรียนไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านนี้มาก่อน จึงจำเป็นต้องปูพื้นฐานในเนื้อหาที่เกี่ยวกับความหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของเนื้อหา ของวิชา ประชากรศึกษา เพิ่มขึ้นทำให้เสียเวลาไปมาก"^๑ ดังนั้นจึงควรมีการสอดแทรก

---

^๑กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงานประชากรศึกษา, รายงานกวีตติคาม
ผลการใช้โครงการสอนประชากรศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุบลราชธานีและขอนแก่น,
๒๕๒๐ หน้า ๒ (อค์สำเนา).

วิชาประชากรศึกษา ในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาก่อน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อเนื่องกัน และเข้าใจได้ง่ายขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ สมคิด อิศระวัฒน์ ได้ทำการวิจัย และพบว่าครูสังคมศึกษา และนักการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรแทรกเนื้อหาประชากรศึกษาในหลักสูตรสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น^๑ และเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของไทยได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่วิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าควรให้โอกาสแก่ประชากรส่วนใหญ่ให้มีโอกาสได้รับความรู้อันจำเป็นแก่ชีวิต จึงควรจะได้มีการสอนวิชานี้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา

๔. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาหลักสูตรและเนื้อหาวิชาประชากรศึกษา พบว่าผู้บริหาร อาจารย์และผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การกำหนดให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นผู้เรียน การตั้งความมุ่งหมายและจำนวนชั่วโมงเรียนเป็นปัญหาน้อย แสดงว่าเนื้อหาและเวลาเรียนสมคูลย์กัน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ ทองใส่ว ที่พบว่า เนื้อหาวิชาประชากรศึกษามีปริมาณพอดีกับเวลาเรียน^๒

^๑สมคิด อิศระวัฒน์, "การแทรกประชากรศึกษาในหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

^๒ประสิทธิ์ ทองใส่ว, "ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑.

แต่อย่างไรก็ตามจากแบบสอบถามปลายเปิดมีผู้ให้ความเห็นจำนวนหนึ่งว่า จำนวนชั่วโมงเรียนนั้นน้อยเกินไป จึงยากแก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งตรงกับ การวิจัยของสำนักงานประชากรศึกษาที่พบว่า เวลาเรียนน้อยเกินไป ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอนวิชาประชากรศึกษา^๑

นอกจากนั้นอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนยังได้ให้ความเห็นอีกว่า เนื้อหาบางเรื่องยากเกินไป บางตอนสับสน บางเรื่องก็ซ้ำซ้อนกับวิชาอื่น ซึ่งตรงกับการวิจัยของ ประสิทธิ์ ทองใส^๒ สิ่งที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ นักเรียนไม่เข้าใจหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของวิชาประชากรศึกษาอย่างแท้จริง อาจารย์ผู้สอนและนักเรียนได้ให้ ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการชี้แจงให้นักเรียนได้เข้าใจหลักสูตรประชากรศึกษา และจุดมุ่งหมายของวิชาประชากรศึกษาอย่างถ่องแท้เสียก่อนที่จะให้นักเรียนตัดสินใจเลือกเรียน

จากปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษามรรคูป่าหมาย ได้นั้น ควรจะเพิ่มจำนวนชั่วโมงเรียนจาก ๒ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ เป็น ๓ - ๔ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชากรศึกษาได้ อีกทั้งควรจัด ปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้ซ้ำซ้อนสับสน และจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ควร ผลิตรายชื่อครูที่ทันสมัย การปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้ซ้ำซ้อนและสับสนนั้น ควรจะได้มีการร่วมกัน พิจารณาเนื้อหาวิชาประชากรศึกษาว่าตอนใดซ้ำซ้อนกับวิชาใดบ้าง ก็อาจให้วิชานั้น ๆ รับผิดชอบที่ไป เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ และทำให้นักเรียนไม่เบื่อ ครูอาจารย์ผู้สอนจะต้อง

^๑กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงานประชากรศึกษา, รายงานการ ติดตามผลการใช้โครงการสอนประชากรศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอุบลราชธานี และขอนแก่น, ๒๕๒๐ (อัครสำเนา) หน้า ๑.

^๒ประสิทธิ์ ทองใส, "ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," วิทยานิพนธ์ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑.

เข้าใจหลักสูตร วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวางแผนการสอนทั้งระยะสั้น ระยะยาว มีการยืดหยุ่นในเนื้อหาวิชาประชากรศึกษา มีโชคี่ที่จะต้องสอนเนื้อหาให้ทันตามที่หลักสูตรกำหนด โดยมีได้คำนึงถึงสิ่งที่นักเรียนจะได้รับ หรือคำนึงถึง วัตถุประสงค์ในการสอนวิชานี้หรือไม่ โดยที่ครูอาจารย์ผู้สอนอาจจะให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งหลักสูตรก็ควรจะเป็นโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

๕. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนมีน้อย ยกเว้นมีเกี่ยวกับคำนิยามศัพท์ คำอธิบาย ภาพประกอบ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา คำถามท้ายบท และแบบฝึกหัดที่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนเรื่องเนื้อหาในแบบเรียน ข้อมูล และสถิติต่าง ๆ เป็นปัญหามากที่สุดสำหรับอาจารย์

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่อาจารย์มีปัญหาค่อนข้างมากเกี่ยวกับคำศัพท์ การจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และแบบฝึกหัด อาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอน ยึดแบบเรียนเพียงอย่างเดียว ยังไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่พอ ประกอบกับเป็นวิชาใหม่และมีเนื้อหากว้าง จึงไม่แน่ใจว่าจะจัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม และจะออกแบบฝึกหัดอย่างไร จึงจะรัดกุมครอบคลุมเนื้อหา เนื่องจากไม่มีหนังสือแบบฝึกหัดให้นักเรียนทำ เช่นวิชาอื่น ๆ ส่วนที่เป็นปัญหามากในเนื้อหา อาจจะเป็นเพราะเนื้อหาค่อนข้างสับสนและซ้ำกับวิชาอื่น ถ้าไม่สอนเกรงว่าเด็กจะไม่ได้ความรู้เท่าที่ควร จะสอนก็เกรงซ้ำซ้อนกับวิชาอื่นเด็กจะเบื่อหน่าย ผู้วิจัยขอเสนอว่าผู้สอนวิชานี้ควรจะปรึกษาและตกลงกับอาจารย์ผู้สอนวิชาอื่นที่สอนวิชานั้น ๆ แล้มีเนื้อหาประชากร ซ้ำกันว่าใครจะสอนอะไรด้วยวิธีใด

ส่วนข้อมูลในหนังสือมักเก่าไม่ทันสมัย ทั้งนี้เพราะเกี่ยวกับการพิมพ์แบบเรียนซึ่งต้องใช้เวลานาน ตั้งแต่เขียนเรื่องเสนอให้กรมวิชาการพิจารณาอนุญาตให้ เป็นแบบเรียนเสียก่อน แล้จึงพิมพ์ ผู้เขียนตำราเมื่อเริ่มเขียนก็ใช้สถิติใหม่ที่สุดของระยะนั้น แต่สถิติเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บางชนิดก็เปลี่ยนแปลงทุกวัน บางชนิดก็เปลี่ยนแปลงทุกสัปดาห์ หรือทุกเดือน เช่น สถิติคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่อาศัย เป็นต้น ฉะนั้นกว่าหนังสือจะออกมาเป็นรูปเล่ม

มาถึงมือผู้สอนผู้เรียน สถิตินั้นก็เกาเวลาสมัยไปแล้ว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะครูผู้สอน ควรหา สถิติใหม่ ๆ จากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ชาวพานิชย์ ซึ่งเสนอ สถิติต่าง ๆ หลายด้านทุกวัน และให้เด็กใครจักเปรียบเทียบอยู่เสมอ ทุก ๗ วัน ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน เด็กก็จะเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลสถิติต่าง ๆ เป็นอย่างดี

อนึ่ง ในปัจจุบันรัฐบาลส่งเสริมให้เอกชนแต่งตำราเรียนในใหม่มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นห้อง สมุคโรงเรียนควรจัดซื้อหนังสือคานประชากรศึกษาไว้ให้มากพอที่ครูและนักศึกษา จะศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง นอกเหนือจากตำราเรียนที่ทางโรงเรียนเป็นผู้กำหนดให้

๖. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการเตรียมการ สอนว่า เป็นปัญหาน้อย ส่วนอาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหา มาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและ นักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการเตรียมการสอน แต่อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเป็นผู้ มีหน้าที่โดยตรงก็ยอมเห็นว่าการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา วิธีสอน และกิจกรรม ตลอดจนวางแผนการสอน เพื่อให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บทเรียน แต่ละบทเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้เรียน รวมทั้งต้องกำหนดเนื้อหาวิธีสอน และกิจกรรมให้สัมพันธ์กับ เวลาซึ่งมีจำกัดตายตัวด้วย การเตรียมการสอนและการวางแผนการสอน จะช่วยให้อาจารย์ ผู้สอนมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการสอน ทั้งยังเป็นเครื่องชี้บอกถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และ แนวทางในการแก้ปัญหา นั้น ๆ ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจและสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลถึงความศรัทธาที่นักเรียนมีต่อครูอันจะทำให้การเรียนการสอนประชากรศึกษาประสบความสำเร็จได้คั้นนั้น อาจารย์ผู้สอนต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอนอย่างแท้จริงเสียก่อน ซึ่งอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ก็พยายามเตรียมการสอนอย่างดี แต่มีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การ เตรียมการสอนไม่เต็มที่ เนื่องจากมีชั่วโมงสอนมากและจะต้องสอนหลายวิชา ทั้งยังต้อง ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากหน้าที่การสอน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาผู้บริหารควรจะใช้ ความร่วมมือโดยการจัดชั่วโมงสอนและงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้อาจารย์ผู้สอนให้เหมาะสมและมี เวลาเพียงพอในการเตรียมการสอนได้ด้วย

๗. จากการวิจัยพบว่า มีปัญหาทางด้านวิธีสอน เทคนิคการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา มากน้อยต่างกัน ดังนั้นคือ

ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่า การสอนโดยการ เชิญวิทยากร มาบรรยายเป็นปัญหาน้อย แต่นักเรียนเห็นว่า เป็นปัญหามาก การสอนแบบสืบสวนสอบสวน และแบบใช้เกมส์ประชากร ตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม ตอบว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนการสอนควยแบบสำรวจชุมชน อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหามากที่สุด ส่วนผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก สำหรับการจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับเนื้อหา แต่ละบทนั้น ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนกล่าวว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมาก การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างมากเช่นกัน แต่ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นว่า เป็นปัญหาค่อนข้างน้อย

การที่ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ พอสรุปได้ว่า อาจารย์ผู้สอนเท่านั้นที่มีความเห็นว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาค่อนข้างมากสำหรับตน ทั้งนี้เป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับวิธีสอน เทคนิคการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงรู้อึ้งถึงปัญหาต่าง ๆ อย่างแท้จริง เช่น อาจารย์มีปัญหาค่อนข้างมากเกี่ยวกับวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และแบบใช้เกมส์ประชากร ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนยังไม่เข้าใจวิธีสอนดังกล่าวดีนัก ถึงแม้ว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมวิชาประชากรศึกษาแล้วก็ตาม แต่การอบรมนั้นเป็นการอบรมหลักสูตรเร่งรัด ซึ่งใช้ระยะเวลาสั้นมาก และอาจารย์ผู้สอนบางคนก็สอนวิชานี้โดยที่ไม่มีได้รับการอบรมเลย นอกจากนั้นยังเป็นปัญหาอีกว่า ถ้าใช้วิธีสอนดังกล่าวกับการสอนวิชาประชากรศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาค่อนข้างกว้าง โดยสอนให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เกรงว่าจะไม่ทัน ส่วนการสอนควยแบบสำรวจชุมชนนั้น แม้วาจะเป็นวิธีที่ดีที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจและมีประสบการณ์ตรง แต่ก็ เป็นปัญหามากที่สุด ทั้งนี้ อาจจะ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมวิธีสอนควยวิธีนี้ คงจะไม่ได้รับความสะดวก หรือไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องก็เป็นได้ แต่การที่นักเรียนเห็นว่าการ เชิญวิทยากร มาบรรยายนั้นเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ทั้งนี้ อาจจะ เนื่องจากทางโรงเรียนเชิญวิทยากรมาน้อยครั้ง หรือเชิญวิทยากรที่มีไม่ช้บุคคลที่นักเรียนสนใจ และต้องการ เช่น วิทยากรพูดเน้นทางวิชาการมากเกินไป ใช้ศัพท์ยากเกินกว่าที่นักเรียนจะเข้าใจ

สำหรับการจัดกิจกรรมซึ่งอาจารย์เห็นว่ามีปัญหาเท่านั้น อาจจะเป็นเพราะว่า เนื้อหาของวิชานี้กว้างขวางมาก สื่อการเรียนการสอนมีน้อย แหล่งให้ความรู้ต่าง ๆ ทางค่านี้น้อย จึงยากที่จะจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับเนื้อหาหรือจัดใหม่บ่อยครั้งได้ นอกจากนั้น การให้นักเรียนวางแผนการเรียนการสอนร่วมกับอาจารย์ผู้สอนนั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะวิชานี้เป็นวิชาใหม่ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะต้องใช้เวลามากในการวางแผนการสอนและนักเรียนก็ยังไม่มีความรู้ในวิชานี้มาก่อน ฉะนั้นจึงยากที่จะให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการสอนในทางปฏิบัติจะทำได้ก็แต่เพียงให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามที่อาจารย์ได้วางแผนไว้เท่านั้น

สำหรับเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่จะสอนวิชาประชากรศึกษาให้ได้ผลดีนั้น อาจารย์ผู้สอนควรจะใช้วิธีสอน และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ตลอดจนจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับเนื้อหาแต่ละบทตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเกิดแนวคิดเกี่ยวกับประชากรอย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นที่ต้องการของนักเรียนเป็นอย่างดี ดังปรากฏผลในการวิจัยของปาริชาติ วรรณประภา ที่พบว่า นักเรียนต้องการให้ครูใช้เทคนิคการสอนใหม่ ๆ หลายวิธี^๑ และกอดเฟรย์ โรเบิร์ต ก็กล่าวสนับสนุนว่า การสอนประชากรศึกษาให้ได้ผลต้องใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่ทันสมัย วิธีสอนวิธีหนึ่งที่นิยมและเหมาะสมมากที่สุด คือการใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method)^๒

^๑ปาริชาติ วรรณประภา, "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗)

^๒Godfrey Roberts, "Population Education and Value Analysis," The Social Studies 1 (January, 1976): 30.

แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วปรากฏว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้เทคนิค
 วิธีสอนแบบใหม่ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของประสิทธิ์ ทองใสว ที่พบว่า การสอนวิชาประชากร
 ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งนักเรียนเกือบจะไม่มีส่วนร่วม
 ในกิจกรรมการเรียนการสอนเลย ทำให้นักเรียนไม่สนใจ เกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยาก
 เรียน^๑ การสอนวิชาประชากรศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องให้นักเรียนเข้าไปมี
 ส่วนร่วมในสถานการณ์การเรียนรู้ อันจะทำให้นักเรียนเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิต
 ประจำวันได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อที่จะให้ครูสอนวิชาประชากรศึกษามุ่งเป้าหมายใน
 การสอนนั้น จะต้องมีการอบรมครูอาจารย์ผู้สอนเป็นครั้งแรก แต่การอบรมนั้นมีขอบรมแต่
 เนื้อหาของวิชาประชากรศึกษาเท่านั้น หากแต่ที่สำคัญคือจะต้องอบรมครูให้มีทักษะในวิธีการ
 สอนและเทคนิคการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบในการจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ ควรจะเป็นความร่วมมือกันระหว่าง
 โครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล กับสถาบันผลิตครูทุกแห่ง ทั้งนี้เพื่อให้ครู
 เข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา และวิธีสอนประชากรศึกษาได้เป็นอย่างดี และสามารถสอนให้ผู้เรียน
 ได้ตระหนักถึงภาวะประชากรการเปลี่ยนแปลงภาวะประชากร และผลที่ตามมาจากการเปลี่ยน
 แปลงภาวะประชากร แล้วยังมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่รับผิดชอบ และตัดสินใจปฏิบัติการอย่าง
 ถูกต้องต่อภาวะประชากรนั้น ๆ ดังที่ ประภาเพ็ญ สุวรรณ ไท่กล่าวสนับสนุนว่า ครูมีหน้าที่
 รับผิดชอบที่จะต้องสอนวิชาประชากรศึกษาโดยเน้นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้เด็ก เพื่อ
 การเรียนรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจตามวุฒิภาวะ^๒ ทั้งนี้ เพราะการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม

^๑ประสิทธิ์ ทองใสว, "ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา
 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," วิทยานพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา-
 ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑.

^๒ประภาเพ็ญ สุวรรณ, "การตัดสินใจ: สิ่ง que การศึกษาควรเน้นและประชากรศึกษา,"
วารสารประชากรศึกษา ๒ (มกราคม ๒๕๑๘): ๘๐.

จะทำให้ - นักเรียนสามารถที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในชีวิตประจำวันที่แท้จริงได้ด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาประชากรศึกษามักไม่ได้เน้นให้นักเรียน รู้จักการตัดสินใจ เพราะมักจะคิดว่านักเรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เมื่อเผชิญ กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าครูจึงควรจะใช้วิธีสอนที่มีส่วน ให้นักเรียนได้รู้จักคิด รู้จักวิธีแก้ปัญหา และรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง ด้วยวิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่นการสอนแบบสืบสวนสอบสวน แบบแก้ปัญหา แบบสร้างสถานการณ์สมมุติ แบบระดมพลัง ปัญญา และการใช้เกมส์ประชากร เป็นต้น พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สัมพันธ์ เหมาะสมกับเนื้อหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย เพราะการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรม เป็นการให้ประสบการณ์ตรงที่ดีแก่นักเรียนได้ทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถ เข้าใจปัญหาและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เมื่อเผชิญกับปัญหาในอนาคต นั่นก็คือการสอนวิชา ประชากรศึกษาได้ตรงตามเป้าหมายและมีผลต่อนักเรียนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔. จากการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นกับปัญหาการวัดผลและประเมินผลวิชาประชากรศึกษาระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน และนักเรียนไม่แตกต่างกัน และเป็นปัญหาใน เกณฑ์น้อยแต่ที่เป็นปัญหาคือ การวัดผลด้วยการใช้ข้อทดสอบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และ เป็นการวัดด้วยความจำเกี่ยวกับเนื้อหามากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามจุดมุ่งหมาย หลักสูตรวิชาประชากรศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนให้เหตุผลว่าจำเป็นจะต้องเร่งสอน ด้านเนื้อหาให้ทันตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพราะเวลาเรียนมีน้อยและเนื้อหากว้าง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจะมีการวัดผลและประเมินผลนักเรียน ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และมีการวัดหลาย ๆ ครั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะให้เห็น ถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ นอกจากจะใช้ข้อทดสอบแล้วควรจะมีวัดและประเมินผล นักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประเมินผลจากการให้นักเรียนค้นคว้า การทำ รายงาน การจัดกลุ่มอภิปราย การสำรวจชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติต่าง ๆ เช่น การเกิด การตาย การย้ายบ้าน การรวมกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านประชากรศึกษาของนักเรียน และควรจะมีการจัดสัมมนาหรืออบรมวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาประชากร

ศึกษาที่ถูกต้อง ควบคู่การวัดผลหลาย ๆ วิธี ควบคู่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมวิธีการวัดผลของ อาจารย์ผู้สอนที่เน้นในการวัดผลทางค่านี้นั้นเนื้อหาเป็นการวัดผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้เรียน และควรจะมีการประเมินผลทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักเรียน อีกทั้งอาจารย์ผู้สอน ควรจะนำผลที่ประเมินแล้ว แต่ละครั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานี้ ในครั้งต่อไป นอกจากนี้ กรมวิชาการควรให้อาจารย์ผู้สอนร่วมกันทำคู่มือการเรียนวิชานี้ สำหรับนักเรียนโดยการทำเป็นแบบฝึกหัด เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ อาจารย์ผู้สอนจะได้ รู้ว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาและบทเรียนมากน้อยเพียงใด และบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ อีกทั้ง ควรให้อาจารย์ผู้สอนใคร่ร่วมกันออกข้อสอบมาตรฐานวิชาประชากรศึกษาหลาย ๆ ชุด เพื่อ ให้นักเรียนทดลองทำและเป็นแนวทางในการสอนและการวัดผลสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชานี้ด้วย

๘. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาประชากรศึกษานั้น ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัด ทัศนศึกษาเกี่ยวกับประชากรศึกษาเป็นปัญหาน้อย แต่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหามาก ส่วน ในด้านความร่วมมือและการสนับสนุนจากสถาบัน หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน องค์กร และบุคลากรภายนอกในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความเห็นตรง กันว่าเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ผู้บริหารและนักเรียนเห็นว่าการจัดตั้งชุมนุมประชากรศึกษา เป็น ปัญหาค่อนข้างมาก และในเรื่องนี้อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเห็นว่า เป็นปัญหามากที่สุด

ดังนั้นการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้สามารถดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น โรงเรียน อาจารย์ผู้สอน จึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือช่วยเหลือจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีส่วนเกี่ยว ของทางด้านประชากรศึกษาหรือสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมประ ชำกรศึกษาทั้ง ด้านวัสดุอุปกรณ์และค่านงงบประมาณ อย่างเพียงพอ

๑๐. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางด้านสื่อการเรียนการสอนเป็นปัญหาค่อนข้างมากในเรื่องต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาเกี่ยวกับ จำนวนและชนิดของสื่อการเรียนการสอนเป็นปัญหามากที่สุด ปัญหาการผลิตสื่อการเรียน การสอนวิชาประชากรศึกษานั้นก็เป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าปัญหาทั้งสอง เรื่องนั้นเป็นปัญหามากที่สุด

เมื่อพิจารณาถึงความจริงแล้วยังปรากฏว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดสื่อการเรียน การสอนประเภทตำราเรียน และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชากรศึกษา สถิติต่าง ๆ ก็ล้าสมัย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาสำคัญคือการขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ของ เนาวรัตน์ พลายน้อย^๑ ของสำนักงานประชากรศึกษา^๒ และของประสิทธิ์ ทองใสว^๓

นอกจากนี้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยประเภทภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป หนังสือ แบบเรียน และหนังสืออ้างอิงยังมีน้อย ซ้ำยังมีข้อบกพร่องอีกด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ สมหมาย วันสอน ใต้ให้ความเห็นว่า หนังสืออ้างอิงมีน้อยเล่มใด และผู้มีความรู้ทางด้านประชากรศึกษา อยู่บางแล้วก็คงจะเห็นได้ว่าหนังสือเหล่านั้นมีข้อผิดพลาดและบกพร่องอยู่มาก ด้วยเหตุนี้จึงกล่าว ผลสืบเนื่องจากการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน จึงทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถ บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นจากการวิจัยในครั้งนี้ จึงได้มีผู้เสนอว่าควรที่จะจัดสรร งบประมาณเพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอน และวิธีการหนึ่งที่จะแก้ปัญหาการขาดสื่อการเรียน การสอนและเพื่อประหยัดงบประมาณในค่านี้นี้ หน่วยงานหรือสถาบันที่รับผิดชอบทางด้านประ ชาศกรศึกษาจึงควรจัดตั้งศูนย์บริการสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้บริการเกี่ยวกับค่านี้นี้โดยตรง

^๑ เนาวรัตน์ พลายน้อย, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการอบรมวิทยากร เรื่องประชากรศึกษาจากโครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล รุ่นที่ ๑-๕," วิทยา นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา-ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหิดล, ๒๕๒๑

^๒ กรมวิชาการ, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, สำนักงานประชากรศึกษา. รายงานการติดตาม ผลการใช้โครงการสอนประชากรศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุบลราชธานีและขอนแก่น, ๒๕๒๐. หน้า ๑. (อัครสำเนา).

^๓ ประสิทธิ์ ทองใสว, "ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการศึกษา- ประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑.

^๔ สมหมาย วันสอน. "อนาคตประชากรศึกษา" วารสารประชากรศึกษา ๔ (สิงหาคม ๒๕๑๖): ๖.

ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับงานด้านประชากรศึกษา

๑. กระทรวงศึกษาธิการควรจะนำผลการวิจัยทางด้านประชากรศึกษา มาใช้เพื่อปรับปรุงหลักสูตรประชากรศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยอาจมอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการประชากรศึกษา ศูนย์พัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ดำเนินงาน
๒. ควรจัดวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาบังคับให้นักเรียนทุกคนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เรียน เพราะวิชานี้มีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาประชากรและสร้างคุณภาพชีวิต
๓. ควรกำหนดให้วิชาประชากรศึกษาได้เป็นวิชาหนึ่งในการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป เพื่อเป็นการจูงใจให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชานี้ และผู้ที่จะเป็นผู้นำสังคมควรมีความรู้เกี่ยวกับประชากรศึกษาอย่างแท้จริง
๔. ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ ควรร่วมมือกันผลิตครู-อาจารย์ ทางด้านวิชาประชากรศึกษาโดยเฉพาะ โดยคณะศึกษาศาสตร์ หรือวิทยาลัยครูเปิดสอนประชากรศึกษาเป็นวิชาเอก-โท หรือควรกำหนดวิชานี้เป็นวิชาบังคับในวิชาเอก-โท
๕. กระทรวงศึกษาธิการจะร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการจัดอบรมสัมมนา ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน นักวิชาการเกี่ยวกับประชากรศึกษา ทดลองวิธีสอน นิเทศการสอน ติดตามผล และประเมินผลการเรียน ตลอดจนวิจัยและเผยแพร่ข้อมูลในการปรับปรุงงานด้านประชากรศึกษา
๖. ควรจะมีการจัดฝึกอบรมแบบหลักสูตรเร่งรัด (Intensive Course) ในลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูรับการอบรมเกิดความรู้ ความรับผิดชอบ และมีทักษะเพียงพอเพื่อจะไปริเริ่มดำเนินงานด้านประชากรศึกษาที่ตนรับผิดชอบ
๗. ควรมีการฝึกอบรมทบทวนและสร้างเสริม (Refreshing Program) แก่ผู้ผ่านการอบรม เพื่อจะได้เพิ่มเติมความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ และเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ๆ ที่เกี่ยวกับประชากรศึกษา
๘. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดส่งอาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชาประชากรศึกษา ออกนิเทศ และเผยแพร่ความรู้ทางด้านนี้ให้กับสถาบัน หรือโรงเรียนต่าง ๆ

๕. กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงและพัฒนาตำราเรียนวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับวิชาประชากรศึกษา โดยใช้สถิติหรือข้อมูลทางด้านการที่เป็นจริงในปัจจุบัน

๑๐. กระทรวงศึกษาธิการควรจะทำคู่มือวิชาประชากรศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวิชานี้ ให้อาจารย์ผู้สอนสามารถเลือกไปใช้ได้ไปตามความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

๑๑. ส่งเสริมให้มีการเขียนตำราเรียนวิชาประชากรศึกษาให้มากขึ้น โดยการมีการประกวดหรือให้ทุนอุดหนุน

๑๒. ควรมีศูนย์กลางโครงการประชากรศึกษา ให้เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ และเป็นแหล่งสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา เพื่อบริการแก่ครู นักเรียน และประชาชนทั่วไป

๑๓. ควรให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา เพื่อบริการแก่โรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งอบรมครูอาจารย์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชา

๑๔. กระทรวงศึกษาธิการควรจะทำข้อสอบมาตรฐานวิชาประชากรศึกษา เพื่อเป็นเกณฑ์ให้กับครูอาจารย์ใช้เป็นแนวในการวัดและประเมินผลวิชา

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร โรงเรียน.

ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าสายวิชาสังคมศึกษา เป็นตัวจักรสำคัญในการส่งเสริมการเรียนการสอน ดังนั้นการสอนวิชาประชากรศึกษาจะให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของวิชา ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติ ดังนี้

๑. ผู้บริหารควรจะให้ความสนใจและเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา เช่น สนับสนุนทางด้านงบประมาณ การจัดกิจกรรมและอื่น ๆ

๒. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูสอนวิชาประชากรศึกษาเข้ารับการศึกษารั้วอบรม สัมมนาทางด้านการศึกษา โดยการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ

๓. ผู้บริหารควรส่งครูผู้สอนเข้ารับการอบรมใหม่ความรู้ทางด้านประชากรศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อขจัดปัญหาขาดบุคลากรทางด้านประชากรศึกษาในโรงเรียน

๔. ผู้บริหารควรจะสนับสนุนและคัดเลือกครูผู้มีความสนใจในวิชาประชากรศึกษาสำหรับเข้ารับการอบรมแต่ละครั้ง โดยคำนึงถึงลักษณะของการปฏิบัติงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชากรศึกษา หรือเมื่อเข้ารับการอบรมแล้วสามารถที่จะสอนหรือร่วมมือในการปฏิบัติงานทางด้านประชากรศึกษาได้

๕. ในการพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ผู้บริหารควรเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และเต็มใจที่จะสอนวิชา

๖. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูอาจารย์ในโรงเรียน เป็นผู้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชากรศึกษาให้แก่ชุมชน เช่นการจัดนิทรรศการ การออกรายการวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

๗. ผู้บริหารควรจัดชั่วโมงสอน หรือมอบหมายงานอื่นให้ครูอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาให้เหมาะสมเพื่อที่จะได้มีเวลาว่างพอที่จะเตรียมการสอน และการจัดกิจกรรมประชากรศึกษา

๘. ผู้บริหารควรจะสนับสนุนในด้านงบประมาณหรือวัสดุเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาของครูและนักเรียน

๙. เนื่องจากวิชาประชากรศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น จึงควรมีห้องเรียนวิชาประชากรศึกษาโดยเฉพาะ

๑๐. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมประชากรศึกษา โดยการจัดงบประมาณพิเศษให้ ให้ความร่วมมือ ตลอดจนสนับสนุนการเผยแพร่ประชากรศึกษาให้กับชุมชน

๑๑. ผู้บริหารควรจะได้ติดตามผลการเรียนการสอน ตลอดจนนิเทศการสอนวิชาประชากรศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาให้ดีขึ้น

๑๒. ควรมีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรและนักเรียนได้เข้าใจลักษณะวิชาประชากรศึกษาก่อนที่จะมีการเลือกเรียนวิชา

ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา

อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ดังนั้นจึงขอเสนอแนะต่ออาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ดังนี้

๑. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรจะสนใจศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับประชากรศึกษาอยู่เสมอ
๒. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาควรเตรียมวางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๓. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรจะทำบทเรียนการสอนในวิชาประชากรศึกษาเพื่อเป็นแนวในการดำเนินการสอนวิชาประชากรศึกษา ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนมั่นใจในการสอนและทราบว่าวิธีสอนวิธีใดจึงจะเหมาะสมกับแต่ละบทเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น
๔. ควรจัดมีการสอนวิชาประชากรศึกษาแบบเป็นคณะ (Team Teaching) โดยการจัดอาจารย์ผู้สอนในสายสังคมศึกษา และควรขอความร่วมมือจากอาจารย์ผู้สนใจวิชาอื่นจากสายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่นวิทยาศาสตร์ พลานามัย คณิตศาสตร์ มาร่วมในการสอนเป็นคณะ
๕. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรจะใช้เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ หลายวิธี เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาน่าสนใจและนักเรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น
๖. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรพยายามผลิตสื่อการเรียนการสอนหรือขอยืมจากสถานต่าง ๆ
๗. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงาน สถาบันที่เกี่ยวข้องกับประชากรศึกษา เพื่อจัดทำกิจกรรมประชากรศึกษา เช่นสมาคมวางแผนครอบครัว สถาบันประชากรศาสตร์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น
๘. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาอาจจะทำบทเรียนสำเร็จรูป วิชาประชากรศึกษา สำหรับเนื้อหาแต่ละเรื่องทดลองใช้กับนักเรียนที่เรียนวิชานี้ เพื่อให้การเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น

๘. ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาประชากรศึกษา เช่นการจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา การสำรวจชุมชน การศึกษาข้อมูลจริงในชุมชนหรือท้องถิ่นที่ใกล้โรงเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง อันจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

๑๐. ควรจะส่งเสริมการจัดมุมประชากรศึกษาในห้องเรียน

๑๑. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาควรจัดพิมพ์รายชื่อหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อการเรียนต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งคนควาเกี่ยวกับประชากรศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้ทราบ

๑๒. ควรขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ ในการซื้อหนังสือและเอกสารทางด้านประชากรศึกษาให้มากขึ้น หรือจัดแนะนำหนังสือเกี่ยวกับประชากรศึกษาแก่นักเรียน

๑๓. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษาควรขอความร่วมมือไปยังสำนักงานประชากรศึกษา โครงการประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันประชากรศาสตร์ และหน่วยราชการ หรือสถาบันอื่น เพื่อขอหรือขอยืม สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ทางด้านประชากรศึกษาที่สถาบันนั้น ๆ ได้จัดทำขึ้น

๑๔. อาจารย์ผู้สอนวิชาประชากรศึกษา ควรจัดหาและจัดทำสื่อการเรียนอย่างง่ายประกอบการเรียนการสอน โดยการจัดหาหรือจัดทำเอง หรืออาจให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วยจะดีมาก

๑๕. การวัดผลและประเมินผลควรทำทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยปัญหาการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในส่วนภูมิภาค

๒. ควรมีการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ ๕

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบการเรียนการสอนวิชาประชากรศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ
๔. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการทดลองสอนวิชาประชากรศึกษาคววิทยีสอนแบบต่าง ๆ
๕. ควรมีการศึกษาความรู้ทางค่านประชากรศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อปรับปรุงหลักสูตรประชากรศึกษา ในระดับนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากวิชาประชากรศึกษาเป็นวิชาที่สอดแทรกในวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๐.

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย